

12 APR. 1984 27.3.1983

CEZAEVİ PORTRELERİ

12 Eylül devirmesinden sonra hükümet başlarının basında, yayın organlarında sisine sisine sözünü ettikleri "huzur ve güven ortamı"nın nasıl bir şey olduğunu anlamak için olayları tarafsız bir gözle izlemek bile yeterlidir. Ücretlilerin, geniş halk kesimlerinin yüzyüze bulunduğu ekonomik, anti-demokratik baskılar bir yana, düzmece suçlamalarla yıllardır cezaevlerine kapatılan ilericilerin, yurtseverlerin, komünistlerin ve onların yakınlarının durumu, sözü edilen "huzur ve güven ortamı"nın iç yüzünü sergilemeye yeter. İçte ve dışta kamuoyunu yanıltmak amacıyla sergiledikleri 6 Kasım demokrasi oyunları da durumu değiştirmemiştir. Diyarbakır Cezaevinde onlarca yurtsever kürt yurttaşını ateşe vermeleri, kürt köylerinde ölümlerle sonuçlanan işkenceler, Mamak'taki insanlık-dışı baskılar onların her fırsatta yineledikleri "demokrasiye dönüş"ten sonra meydana gelmiştir.

Yaşadığımız ve çok yakından tanıştığımız birkaç örnek var. Bu örnekler yalnızca genelin küçük birer parçasıdır.

I

Demokratik örgüt yöneticisi olmak "suc"undan aranan bir arkadaşımızı işyerinden alıp evine götürdüler. Evinde pirinc torbalarına, şeker kavanozlarına varana dek ortasına döküp "gizli belge" aradılar. Buldukları birkaç sendika yayın organını, bir-iki kitabı alıp arkadaşımızla beraber götürdüler. Akşam eve dönen esi talan edilmiş bir evle karşılaştı. O günlerde üç aylık hamileydi. Tam yirmi gün esinden hiçbir haber alamadı. Başvurmadığı yer kalmadı. Yirmi günün sonunda bir tanıdığının yardımıyla esinin cezaevine gönderildiğini öğrendi. Yirmi gün sorgu safhasında ~~esinin~~ esi işkencelerden geçmiş, bu arada iki dişini yitirmişti; sağ kulağı da artık isitmiyordu.

Anası-babası başka bir kentte oturan **kadın** durumu, doğumuna dek onlara bildiremedi. Doğumdan sonra zorunlu olarak ailesinin yanına gitti. Bir yandan ekonomik sıkıntılar, öte yandan ailesinin esinden acık acık yakınmalarına esinin sağlık durumunun gittikçe bozulması kadını fiziksel ve ruhsal yönden yıpratıyordu. Buna, uzak ^{bir} kentte olusu nedeniyle esini ancak üç dört ayda bir görebilmesinin üzüntüsü de ekleniyor. Üç yaşına gelen çocuğu babasını tanımıyor

Somut, geçerli hiçbir gerekçe olmadığı hal-
de duruşmalarda yititçe direndiği, yönetimin geri
ci faşist niteliğini başıra başıra yüzlerine vur-
duğu için arkadaşımızın savunması sürekli olarak
ertelenmektedir. Üstelik bu çıkışlarından dolayı
bir yıl ~~hücreye~~ hücreye kapatıldı. Oysa yargıç "suçlu"
olduğuna karar vermediği gibi; savcının istediği
ceza ~~süresinin~~ süresinin alt sınırını da artık doldur-
muş bulunuyor. Beraat etme olasılığı fazla, ama
üç buçuk yıldır cezaevinde. Bu, "demokratik hukuk
devleti"nin yaygın uygulamalarından yalnızca biri

II

Yine bir yakın arkadaşımız. 12 Eylül öncesi
esi ve kendisi işyerinde sendika temsilcisi ve
demokratik bir derneğin üyesiydi. Arandıklarını
haber aldıklarında esi yeni doğum yapmıştı. Her
ikisi de işinden oldu. Bir yıl içinde iki ev de ~~xi~~
üstirdiler. Arkadaşımız bir iş bulup yerleştiğin-
de anne-babası ve kardeşleri üzerinde polis baskı-
ları yoğunlaşmıştı. Sık aralıklarla tüm aile
karakola götürülüp sıra dayatına çekiliyordu. Bir
keresinde yaslı anne-babanın gözleri önünde kar-
deşleri falakaya yatırılıp baba vurmaya zorlandı.
O güne dek çocuklarına fiske vurmamış babası buna
yanasmayınca altmış yaşındaki adamı falakaya ya-
tırdılar. Oğlunun yerini söylemezse her hafta tüm
aileyi sıra dayatından geçireceklerini, olmazsa
onun yerine öbür oğullarından birini "içeri tika-
cakları" nı söylüyorlardı.

Yeni işine yerleştikten üç ay sonra arkada-
sımız tedbirsizlik sonucu yakalandı. Esi ise ras-
lantı sonucu yakalanmaktan kurtuldu. Ama onu bas-
ka güçlükler bekliyordu. Yaşamını yeniden düzenle-
mek zorunda kaldı. Yakın arkadaşlarının yardım-
la basardı da. Bir buçuk yıldır esinden ancak
dolaylı yollardan haber alabiliyor. Ciddi ekono-
mik zorluklar çekiyor. Psikolojik baskı altında.
Günlerce süren iskencelerden ve göstermelik du-
rusmalardan sonra esi on yıla hüküm giydi. Ama
yaşam sürüyor, kavga sürüyor. O önceleri sıradan
bir demokratı, şimdi bilinçli bir sempatizan
oldu.

III

Tanıdığım elli yaşlarında dul bir kadın var. Esini yitireli bir yıl oluyor. Kadın iki kez mide kanaması geçirdi ve kalp yetmezliği var. 1975-78 yılları arasında öğrenci olan torunu yanında kalmış. Çok sevdiği bu kız torunu demokratik yaşamda etkin olarak görev almaktadır. Demokratik örgüt kurucusu ve yöneticisidir. 1 Mayıs'larda ve birçok kitle hareketlerinde görev almaktadır. Kadın için için korkar, ama birsey demez, bir yanıyla hosuna bile gider. Torunu okulunu bitirmeden evlenir ve yanından ayrılır. Ara sıra uğrayıp halini hatırlarını sormaktadır.

12 Eylül'den sonra kadının evine bir kaç ay arayla baskınlar başlar. Kaç kez gece yarısı tüm apartman sarılır. Sorgular başlar. Oysa ne yatalak kocası, ne de kendisi gerçekte torunlarının adresini bilmemektedirler. Kadıncağz kendisine uğramaması yolunda bir haberi torununa iletme yolunu yine de bulur. Çünkü aylardır evi gözetlenmektedir.

Kimi kez baskınların arası uzamaktadır. Yaşlı kadın tam artık gelmeyeceklerine inandığı, rahat nefes aldığı bir anda, kocasının ölümünden bir ay sonra bir gece yarısı gelirler. Hasta kadını şube müdürlüğüne götürürler. Sabaha dek sorguya çekilir. İşkence edilmekte olan, yaşlı bir adam gösterilerek, konuşmazsa kendisine de aynı yöntemi uygulayacaklarını söylerler. Zaten hasta olan kadın koridorda düşer bayılır. Ertesi gün yakınların yoğun çabaları sonucu bırakırlarken, gülerек yakın da kendisini yine konuk edeceklerini söylerler.

IV

Kentlerarası bir yolculukta yanıma kırkbes yaşlarında olan ama çok daha fazla gösteren bir dertli ana oturdum. Önce havadan sudan konuştuk. Sonra dayanamayıp anlatmaya başladı. Altı saat uzaklıktaki kente oğlunu ziyarete gidiyordu. Özetle sunları söyledi:

"Daha önce İstanbul'daydı. Her ziyaret günü gidip görüyordum. Şimdi buraya nakletti. Dayanamıyorum. Yine onbes günde bir gidiyorum. Sevdiği yemekleri yapıp. Bol bol. Arkadaşlarına da verir. Söylemesi ayıp sucuk, salam, konserve gibi

hazır yiyeceklerden aldım. Kabul edecekler mi bilmem. Geçen geldiğimde de getirmiştim, hep getiriyorum. Almadılar. Yiyecekler birsey değil kıslık giysi de almadılar. Kara kış geldi evlatlarım orada hala gömlekle doluyor. Giysi kabul etmiyorlar. Geçen gelişimde öbür ziyaretçilere söyledim, toplu dilekçe verelim diye. Bu kez de almazlarsa birseyler yapmak gerek. Onlar içerde elleririnden geleni yapıyorlar, ölümü göze alıyorlar. Biz elimiz kolumuz bağlı oturursak bizim analığı-mıza yazık!

Görsen yavrum oğlum daha yirmi bes yaşında yok. Askerden yeni gelmişti, tutukladılar. Bir buçuk yıl uğraştık. Durumumuz biraz iyiydi kaç tane avukat tuttuk. Elimizdeki avucumuzdaki tü-kendi. Toplu olarak yargılanıyorlardı. Avukatlar topluluktan ayrılıp ayrı mahkemesi görülürse kurulabilir dediler. Oğlum dinlemedi bizi. Bu işe burunuzu sokmayın dedi. Benim aklım almıyor. Oğlum eline daha silah almamıştır, düşünce suçu, örgüt suçu dediler bir de silahlı gasp diye bir sey yüklediler otuz yıla hüküm giydi. Dile kolay otuz yıl. Yavrumu görsen nasıl gençti, nasıl güzel di. Üç yıldır içerde. Ziyaretine gittiğimizde bi zi güler yüzle karşılıyor. Üzülmenin iyiyim diyor Ama ben oğlumu tanımaz mıyım? Sanki on yıl yaşlar dı. Bakışları eskisi gibi değil. Gözleri yaşlı adam gözleri. Saçları aklamaya başlamış. Görüş-lerde sürekli tedirein. Yüzü gülüyor ama içten ki kuskulu, kıpır kıpır. Ben anlarım. Gözlerinden anlarım. İskence yok diyorlar ama, o çocuklara içerde mutlaka birseyler yapıyorlar. Gözleri çikasicalar fidan gibi delikanlıları, kızları hapisanelerde çürütüyorlar. İlk zamanlar oturur dua ederdim. Şimdi vâzgeçtim. Hiçbir faydası yok Onca dua ettim, oğlumu buraya naklettiler. Tam tersi oldu. Artık o yavruardan başka düşüncem yok. İnan evladım, şimdi artık yalnızca kendi oğlumu değil, bütün o yitit gençleri düşünüyö-rüm. Hepsini seviyorum, saygı duyuyorum. İyi şeyler yapmak istediklerine inanıyorum. Yavrumu memleketin öteki ucuna da sürseler giderim, desteksiz bırakmam."